

KOLOKACIJSKA KOMPETENCIJA U HRVATSKOM KAO INOM JEZIKU

Antonia Ordulj

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Key words: Croatian as a Second Language, noun collocations, collocational competence

Summary: The development of collocational competence as a component of lexical competence with non-native speakers is one of the most fundamental, but also most challenging aims of second language acquisition, since collocations contribute to more natural communication in L2 (Borić, 2004). The development of collocational competence in Croatian as a Second Language (CSL) is an uninvestigated area (Burić i Lasić, 2012; Petrović, 2007) and so far the most detailed description of noun collocations in Croatian as first language was given by Blagus Bartolec (2014). The main goal of this research was to examine the receptive and productive knowledge of noun collocations regarding their frequency, collocational strength, and considering the CSL proficiency level. The research deals only with basic collocations having nouns as bases and adjectives as their collocators. The sample comprised of 70 students of Language exercises in Croatian as L2 at intermediate level (B1-B2). Before creating the research instruments (blank-filling tests), it was necessary to examine the associative strength of collocational elements by native speakers of Croatian.

The analysis of the productive level tasks shows that subjects of lower CSL proficiency have very poor collocational competence, while subjects of higher CSL proficiency show an equal knowledge of noun collocations in the nominative case and in oblique cases.

Ključne riječi: hrvatski kao ini jezik, imenske kolokacije, kolokacijska kompetencija

Sažetak: Razvoj kolokacijske kompetencije, kao sastavnice leksičke kompetencije, kod neizvornih govornika jedan je od temeljnih, ali i najzahtjevnijih ciljeva nastave inoga jezika (J2) s obzirom na to da kolokacije pridonose fluentnosti i prirodnoj komunikaciji na J2 (Borić, 2004). O razvoju se kolokacijske kompetencije u hrvatskom kao inom jeziku (HIJ) još uvijek nedovoljno zna (Burić i Lasić, 2012; Petrović, 2007), dok je o imenskim kolokacijama u hrvatskom kao materinskom jeziku najiscrpniji opis do sada ponudila Blagus Bartolec (2014). Cilj je ovoga istraživanja bio ispitati produktivno znanje imenskih kolokacija s obzirom na čestotu

(viša, niža), snagu kolokacijskih sastavnica (jaka, slaba) te razinu znanja HIJ-a (viša i niža razina). Istraživanje je kolokacijske kompetencije u HIJ-u provedeno na osnovnom tipu kolokacija pri čemu je osnova imenica, a kolokat pridjev na uzorku od 70 neizvornih govornika HIJ-a na srednjoj razini znanja (B1-B2). Prije same je izrade instrumenta (zadaci popunjavanja praznina s kolokacijama u nominativu, kosim padežima i širem kontekstu) bilo potrebno provesti procjenu asocijativne snage kolokacijskih sastavnica s izvornim govornicima hrvatskoga jezika (HJ).

Rezultati pokazuju da ispitanici B1 razine u zadacima produktivne razine pokazali slabo razvijenu kolokacijsku kompetenciju, dok je B2 razina znanja HIJ-a imala podjednako znanje kolokacija u nominativu i kosim padežima.

1 Uvod

Dugi je niz godina kolokacijska kompetencija bila zanemareno područje u okviru primijenjene lingvistike. No, od polovine XX. stoljeća primjetan je sve veći interes za ovaj leksički fenomen na što ukazuje brojnost te raznovrsnost radova i istraživanja o kolokacijama. Krajem 90-tih godina prošloga stoljeća kada Hill (1999) uvodi u literaturu termin *kolokacijska kompetencija*, kolokacije se sve više počinju istraživati u okviru procesa ovladavanja inim jezikom (OVIJ).

Razvoj je kolokacijske kompetencije jedan od ključnih zadataka u okviru OVIJ-a. Osim što kolokacije pridonose fluentnosti, razumijevanje i uporaba kolokacija kao leksičkih sveza omogućuje neizvornim govornicima bolje usmeno i pismeno razumijevanje te pridonosi razvoju čitateljskih vještina. Kolokacije također utječu na stvaranje i utvrđivanje asocijativnih veza između leksičkih jedinica koje tvore kolokacijski odnos tako što sužavaju značenje leksičkih jedinica s obzirom na komunikacijske potrebe govornika (Borić, 2004; Nation, 2001; Gitsaki, 1999).

U ovom su se radu, po prvi puta, istražili čimbenici koji utječu na ovladavanje kolokacijama (čestota (Č), asocijativna snaga (AS) i morfološka obilježja (MO)). Važnost se ovoga istraživanja ogleda u novim spoznajama o produktivnom znanju imenskih kolokacija u HIJ-u na srednjoj (B1 i B2) razini znanja te utjecaju različitih čimbenika na ovladanost imenskim kolokacijama sa strukturom pridjev+imenica.

Petrović (2007: 31) kolokacijsku kompetenciju definira kao „stvaranje, interpretiranje, prihvaćanje i odbacivanje kombinacija riječi koje se na sintagmatskoj razini supojavljaju i pritom stvaraju semantičke odnose.“ Struktura kolokacije obuhvaća osnovu (značenjski nositelj kolokacije), kolokat (promjenjivu sastavnicu koja određuje značenje osnove i nalazi se unutar raspona) te raspon (broj leksičkih jedinica sa svake strane osnove). Shodno tome, leksička jedinica *kartica* predstavlja osnovu, raspon čine leksičke jedinice *porezna, kreditna, grafička*, a ovisno o

komunikacijskoj situaciji govornik izabire jednu leksičku jedinicu unutar raspona, primjerice *porezna*, koja predstavlja kolokat i kojom se izravno upućuje na izvanjezičnu stvarnost, tj. *poreznu karticu* koja sadrži podatke o neoporezivom dijelu dohotka¹.

2 Kolokacijska kompetencija u inom jeziku

O ovladavanju se kolokacijama do sada najviše pisalo za engleski kao ini jezik (EIJ) (El-Dakhs, 2015; Jaén, 2007; Martyńska, 2004; Koya, 2003; Gitsaki, 1999; Bahns i Eldaw, 1993).

O razvoju receptivnoga i produktivnoga znanja kolokacija usporedno s razvojem općega vokabulara raspravlja Koya (2003:126). Ispitanici su bili japanski studenti EIJ-a. Receptivno se znanje provjerilo zadatkom višestrukoga izbora u kojem su distraktori bili sinonimi i antonimi na EIJ-u, a produktivno prijevodnim vježbama u kojima je kolokacije trebalo prevesti s japanskoga na engleski jezik. Opće se znanje vokabulara provjerilo Nationovim testom (*The Vocabulary Levels Test*) s obzirom na razine čestotnosti leksičkih jedinica. Rezultati istraživanja upućuju na bolje receptivno i produktivno znanje kolokacija s porastom općega vokabulara. Suprotno očekivanjima, ispitanici više razine znanja EIJ-a skloni su se oslanjati na materinski jezik, dok su ispitanici niže razine skloniji izbjegavanju uporabe kolokacija kojima nisu ovladali. Produktivno znanje engleskih kolokacija sa strukturom glagol+imenica ispitali su Bahns i Eldaw (1993:103) na njemačkim studentima EIJ-a. Koristeći se prijevodnim vježbama i cloze-testom, Bahns i Eldaw (1993:104) dokazuju da se kolokacijska kompetencija ne razvija paralelno sa znanjem općega vokabulara, odnosno ispitanici pokazuju puno bolje znanje općega vokabulara u odnosu na znanje kolokacija. Smatraju da na nastavi naglasak treba biti na kolokacijama koje se ne mogu lako parafrazirati te da su kolokacije zanemarena sastavnica leksičke kompetencije pa ih iz toga razloga treba eksplicitno poučavati na nastavi inoga jezika. Kolokacijsku kompetenciju arapskih studenata engleskoga jezika istražila je El-Dakhs (2015). Temeljni je cilj rada bio istražiti produktivno znanje s dvjema vrstama kolokacija (glagol+imenica i pridjev+imenica) te utjecaj intenzivnije jezične izloženosti i različitih vrsta riječi (glagola i pridjeva) na ovladanost kolokacijama. El-Dakhs (2015) zaključuje kako je produktivno znanje kolokacija još uvijek nisko te naglašava da visoko razvijena jezična kompetencija na inom jeziku ne podrazumijeva nužno i visoko razvijenu

¹ Ministarstvo financija Republike Hrvatske. Porezna uprava. https://www.poreznauprava.hr/baza_znanja/Stranice/PoreznaKartica.aspx (Zagreb, 7. veljače, 2017)

kolokacijsku kompetenciju arapskih studenata engleskoga jezika, što se može povezati s već spomenutim istraživanjem Bahnsa i Eldawa (1993). Nadalje, intenzivna izloženost doprinosi razvoju kolokacijske kompetencije, ali vrlo sporo pa El-Dakhs (2015) naglašava važnost eksplicitnoga poučavanja različitih kolokacijskih vrsta. Naposljetku, autorica zaključuje da vrste riječi utječu na ovladanost kolokacijama, što je vidljivo u boljoj ovladanosti kolokacijama sa strukturom glagol+imenica nego pridjev+imenica za što autorica pronalazi objašnjenje u sintaktičkoj važnosti glagola u engleskom jeziku. O slabo razvijenoj kolokacijskoj kompetenciji poljskih izvornih govornika u EIJ-u raspravlja i Martyńska (2004). Ispitanici su rješavali ukupno četiri zadatka: uparivanje osnove i kolokata, prijevodne vježbe, zadatak višestrukoga izbora te ispravljanje pogrešaka. Rezultati pokazuju da poljski studenti prepoznaju značenje 71% kolokacija sastavljenih od tih riječi, no mogu prepoznati i razumjeti svega 52% kolokacija sastavljenih od tih riječi. Općenito govoreći, Martyńska (2004:9) zaključuje da ispitanici znaju 55% svih vrsta kolokacija među kojima su najbolje ovladali kolokacijama sa strukturom glagol+imenica te pridjev+imenica. Osim radova koji se bave ispitivanjem kolokacijske kompetencije, vrlo je vrijedno istraživanje Gitsaki (1999:140-149) koja izvještava o obrascima znanja s obzirom na vrste kolokacija (leksičke i gramatičke). Na početnoj razini znanja EIJ-a, prevladavaju leksičke kolokacije jer ih ispitanici pamte kao gotove leksičke sklopove. Na srednjoj razini znanja EIJ-a s razvojem gramatičke kompetencije raste i uporaba gramatičkih kolokacija, dok je uporaba leksičkih kolokacija i dalje niska. O razvijenijoj se uporabi gramatičkih i leksičkih kolokacija može govoriti tek na naprednoj razini, što ujedno svjedoči o razvijenijoj i gramatičkoj i leksičkoj kompetenciji neizvornih govornika EIJ-a. Gitsaki (1999) zaključuje da je razvoj kolokacijske kompetencije stupnjevit te ovisi o izloženosti kolokacijama, razlikama u materinskom jeziku te strukturnoj i semantičkoj složenosti kolokacijskih vrsta.

Korpusno utemeljeno istraživanje kolokacija provela je Jaén (2007:136) na španjolskim studentima EIJ-a. Temeljni je cilj bio ispitati receptivno i produktivno znanje čestotnih kolokacija sa strukturom pridjev+imenica. Rezultati pokazuju da je kolokacijska kompetencija španjolskih studenata u EIJ-u još uvijek slabo razvijena te da je receptivno znanje bolje od produktivnoga, iako neizvorni govornici ne ostvaruju 50% točnih odgovora ni na receptivnoj ni na produktivnoj razini znanja. Posebnu pozornost Jaén (2007:133) posvećuje odabiru primjera za ispitivanje kolokacijske kompetencije s obzirom na kriterij čestotnosti. Naglasak stavlja na čestotne osnove (u spomenutom istraživanju osnova je imenica) kojima se mogu pridružiti najčestotniji kolokati (pridjev) na temelju

korpusne analize. Smatra kako su korpusi najpouzdaniji izvor za odabir kolokacija jer sadrže autentične i reprezentativne primjere u nekom jeziku. Od ostalih kriterija, Jaén (2007:136) zaključuje da je potrebno izabrati one primjere kolokacija koje su u uporabi u različitim tekstovima i kontekstima, koje su semantički transparentne te kolokacije s ograničenom mogućnošću kombiniranja leksičkih jedinica. Još jedno korpusno utemeljeno istraživanje s naglaskom na čestotnosti proveli su Siyanova i Schmitt (2008). Kolokacije (pridjev+imenica) su prikupljene iz eseja ruskih studenata engleskoga jezika i eseja izvornih govornika engleskoga jezika te je za svaku kolokaciju bilo potrebno odrediti čestotu i uzajamnu informaciju (engl. *mutual information* – MI). MI-mjerom "uspoređuje se stvarno supojavljivanje kolokata i osnove s očekivanim supojavljivanjem kolokata i osnove u korpusu" (Posavec, 2016: 78). Cilj je ovoga istraživanja bio utvrditi koliko su neizvorni govornici uspješni u prosudbi stupnja čestotnosti kolokacija (jako čestotne, srednje čestotne i slabo čestotne) u odnosu na izvorne govornike engleskoga jezika. Siyanova i Schmitt (2008) potvrđuju kako izvorni govornici imaju bolje razvijenu intuiciju za prosudbu čestotnosti kolokacija te su osjetljiviji na različite razine čestotnosti od neizvornih govornika za što razloge pronalaze u većoj izloženosti jeziku te stvaranju snažnijih mentalnih reprezentacija u mentalnom leksikonu izvornih govornika. Rezultati istraživanja također idu u prilog činjenici da intenzivna izloženost kolokacijama u prirodnom okruženju inoga jezika doprinosi bolje razvijenoj jezičnoj intuiciji i kolokacijskoj kompetenciji na inom jeziku. Istraživanje o intuitivnoj procjeni čestotnosti kolokacija pridjev+imenica u talijanskom kao materinskom i inom jeziku provele su Siyanova-Chanturia i Spina (2015). Rezultati pokazuju da su izvorni govornici talijanskoga jezika jednako uspješni u procjeni kolokacija visoke i niske čestote kao i neizvorni govornici s napredne razine znanja talijanskoga kao inoga jezika, dok im najviše problema pričinjavaju srednje čestotne kolokacije jer su im i najmanje izloženi. Durrant i Schmitt (2009) proveli su istraživanje o uporabi kolokacija visoke čestote analizirajući eseje izvornih i neizvornih govornika engleskoga jezika. Kako bi se odredila jačina kolokacijskih sastavnica, autori koriste dvije asocijativne mjere – t-mjeru (engl. *t-score*) i MI-mjeru (engl. *mutual information*/hrv. *uzajamna informacija*). T-mjerom se naglasak stavlja na vrlo čestotne kolokacije, dok MI-mjera nije pod utjecajem čestote leksičkih jedinica poput t-mjere. Rezultati pokazuju da izvorni govornici koriste više kolokacija niže čestote od neizvornih govornika. Nadalje, i izvorni i neizvorni se govornici u prvom redu oslanjaju na kolokacije jake asocijativne snage. No, detaljnija analiza rezultata pokazuje da neizvorni govornici prednost daju kolokacijama visoke čestote, što je vidljivo u intenzivnoj uporabi kolokacija s vrlo

visokom t-mjerom (Durrant i Schmitt, 2009). Dodatan dokaz moguće je pronaći i u psiholingvističkim istraživanjima koja naglašavaju važnost kolokacija visoke čestote za neizvorne govornike i kolokacija jake asocijativne snage za izvorne govornike (Ellis, Simpson-Vlach i Maynard, 2008).

Ukratko se može reći da je kolokacijska kompetencija još uvijek slabo razvijena u EIJ-u te da je receptivno znanje bolje u odnosu na produktivno. Iz spomenutih je radova razvidno kako se receptivno znanje uobičajava ispitivati zadatkom višestrukoga izbora, dok se za procjenu produktivnoga znanja koriste prijevodne vježbe, cloze-testovi i vježbe ispravljanja pogrešaka. Iako se smatra da razvoj općega vokabulara pozitivno utječe na razvoj kolokacijske kompetencije (Koya, 2003), ima i oprečnih mišljenja (El-Dakhs, 2015; Bahns i Eldaw, 1993:104). Jaén (2007) naglašava važnost korpusne analize i odabira čestotnijih primjera te veći naglasak na poučavanju kolokacija u odnosu na individualne leksičke jedinice na što upozorava i Martyńska (2004). S obzirom na to da su naše mentalne reprezentacije pod utjecajem jezične uporabe, odnosno čestote (su)pojavlivanja leksičkih jedinica, izloženost se kolokacijama pokazala vrlo važnim čimbenikom u postizanju visoke kolokacijske kompetencije na što ukazuju istraživanja (El-Dakhs, 2015; Siyanova-Chanturia i Spina, 2015; Siyanova i Schmitt, 2008). Naposljetku, ovladavanje se leksičkim svezama temelji na čestoti (su)pojavlivanja u jezičnom unosu, što je u skladu i s uporabno utemeljenim teorijama (engl. *usage-based models*) (Ellis, Simpson-Vlach i Maynard, 2008).

3 Kolokacijska kompetencija u hrvatskom kao inom jeziku

Kolokacije su, a posebice kolokacijska kompetencija, tema do sada vrlo malo istražena u hrvatskom kao materinskom jeziku (HJ), a posve neistražena u hrvatskom kao inom jeziku (HIJ). Najiscrpnije je o kolokacijama u HJ-u izvještavala Blagus Bartolec (2014: 80-104) ponudivši definiciju kolokacija s obzirom na formalna i značenjska obilježja te prvu, detaljniju podjelu imenskih kolokacija u HJ-u. O kolokacijskoj kompetenciji u HJ-u raspravljaju Ordulj i Cvikić (2017). U radu se ispitivalo receptivno i produktivno znanje imenskih kolokacija (pridjev+imenica) s obzirom na čestotnost, asocijativnu snagu kolokacijskih sastavnica te utjecaj morfoloških obilježja na znanje kolokacija. Rezultati pokazuju da je točnost odgovora najviša za kolokacije više čestote i jake asocijativne snage, dok su ispitanici najslabije znali kolokacije niže čestote i slabe asocijativne snage. Morfologija nije imala utjecaj na uporabu kolokacija kod izvornih govornika HJ-a.

O kolokacijskoj su kompetenciji u HIJ-u radovi sporadični. Petrović (2007:34) predlaže tipove zadataka za uvježbavanje kolokacijske kompetencije te dodaje kako se nastavnici HIJ-a „u poučavanju kolokacija moraju okrenuti isključivo vlastitom praktičnom iskustvu ili spoznajama iz inozemnih bibliografskih jedinica, jer o tom problemu u kroatističkoj literaturi ne mogu naći relevantnih znanstvenih i stručnih obavijesti.“ Smatra kako se kolokacije trebaju uvježbavati na tekstovima različitih funkcionalnih stilova, a posebno onima koji se dotiču svakodnevnih komunikacijskih situacija.

Burić i Lasić (2012) analiziraju zastupljenost vrsta kolokacija u udžbenicima za početnu razinu HIJ-a te dokazuju da su najzastupljenije kolokacije sa strukturom pridjev+imenica. Poput Petrović (2007), smatraju kako razvijanje kolokacijske kompetencije treba krenuti od početne razine znanja s kolokacijama koje će se pojavljivati u jednostavnijim tekstovima. Kolokacije, ali i leksik općenito, trebaju biti dio stvarnoga konteksta te je pritom važno poticati učenike na samostalno uočavanje kolokacija i leksičkih sveza uopće.

Kolokacije se sustavnije u HIJ-u počinju poučavati od razine B1, iako je još uvijek veći naglasak na ovladavanju temeljnom morfologijom koja „obuhvaća i ovladanost nepromjenjivim jezičnim sklopovima riječi (ustaljenim izrazima i kolokacijama)“ (Udier, 2013:158). Na B1 razini predviđa se dobro vladanje vokabularom koji se povećava i usložnjava zbog „nužnosti dodavanja leksika povezana s posebnim područjima života (npr. bračno stanje, učenje jezika“ (Aleksovski i sur., 2013:175). Udier (2013:157-158) navodi kako je neizvorni govornik B1 razine ovladao temeljnom morfologijom, no još uvijek je vidljiv utjecaj prvoga jezika. Neizvorni govornik B2 razine ovladao je morfosintaksom te je naglasak na ovladavanju kolokacijama, odnosno na razvijanju kolokacijske kompetencije i upravo je u tom segmentu vidljiva razlika s govornikom B1 razine (Udier, 2015:247-251). Potrebno je spomenuti da vokabular na B1 i B2 razini obuhvaća teme koje se odnose na: čovjeka, obrazovanje, zanimanje i posao, svakodnevni život, slobodno vrijeme, zabavu i sport, medije i informacije, stanovanje, promet, putovanje i orijentaciju, hranu i piće, kupnju, usluge, zdravlje, odnose među ljudima, jezik, vrijeme, biljke i životinje, znanost i tehnologiju te računalo (Gulešić Machata i Grgić, 2015; Grgić i sur., 2013). Treba spomenuti da udžbenici *Razgovarajte s nama!* (Čilaš Mikulić, Gulešić Machata i Udier, 2015; 2011; 2008) za B1 i B2 razinu HIJ-a, a prema kojema Croaticumovi studenti rade, imaju izdvojeni popis leksema, kolokacija i frazema uz svaku temu, no niti jedan udžbenik nema kolokacijski rječnik. Na kraju udžbenika nalazi se samo rječnik frazema i izreka.

S obzirom na nedostatak empirijskih istraživanja kolokacijske kompetencije u HIJ-u, u ovom su se radu, istražili čimbenici koji utječu na ovladavanje kolokacija s obzirom na razinu poznavanja HIJ-a. Shodno tome, ovladanost se kolokacijama ispitala s obzirom na čestotu (Č), asocijativnu snagu (AS) i morfološka obilježja kolokacijskih sastavnica (MO). Nekoliko je razloga zašto se ovladanost kolokacijama ispitala s obzirom na upravo spomenute čimbenike. Prema Jaén (2007), Nationu (2001) i Readu (2000), čestota je jedan od najvažnijih kriterija za odabir leksičkih jedinica koje će se obrađivati na nastavi inoga jezika, a potom i procjenjivati. Dodatno, iz prethodnih je radova razvidno da učenici inoga jezika ponajprije ovladavaju kolokacijama visoke čestote te ih i intuitivno prepoznaju jednako uspješno kao i izvorni govornici (Siyanova-Chanturia i Spina, 2015; Durrant i Schmitt, 2009; Ellis, Simpson-Vlach i Maynard, 2008). Pored lingvističkoga deskriptora (čestota), za odabir je primjera za uvježbavanje kolokacija u inom jeziku važan i kriterij kolokacijske snage (engl. *collocational strength*) na što upozorava Hill (2000). S obzirom na spomenuti kriterij, Hill (2000) razlikuje: 1) jake kolokacije (engl. *strong collocations*) za koje je karakteristična jača predvidljivost kolokacijskih sastavnica, odnosno kolokacijske su sastavnice zamjenjive s ograničenim brojem leksičkih jedinica (*rancid butter/užegao maslac*); 2) slabe kolokacije (engl. *weak collocations*) koje obilježava slabiji stupanj predvidljivosti te su često na granici sa slobodnim leksičkim svezama (*red hair/crvena kosa*); 3) srednje jake kolokacije (engl. *medium-strength collocations*) koje predstavljaju najvažniju vrstu kojom neizvorni govornici trebaju ovladati jer su im i najmanje izloženi (*significantly different/značajno drugačiji*). S obzirom na to da su čestota i asocijativna snaga vrlo važni čimbenici u uporabi imenskih kolokacija kod izvornih govornika HJ-a (Ordulj i Cvikić, 2017) pri čemu dominiraju kolokacije visoke čestote i jake asocijativne snage, može se očekivati da će ovi čimbenici utjecati i na uporabu kolokacija kod neizvornih govornika HJ-a. Naposljetku, s obzirom na prožimanje gramatičke i leksičke razine u HJ-u i činjenicu da na ovladavanje leksičkim jedinicama utječe morfološka raznolikost HJ-a (npr. ovladavanje imenskom i pridjevskom sklonidbom, glasovne promjene, morfološka homonimija, homografi, a o čemu detaljnije izvještavaju Cvikić i Bošnjak, 2004), pretpostavka je da će morfološka razvedenost HJ-a biti važan čimbenik u procesu ovladavanja imenskim kolokacijama u HIJ-u.

4 Ciljevi i hipoteze

Temeljni je cilj ovoga rada ispitati znanje imenskih kolokacija s obzirom na čestotu, snagu kolokacijskih sastavnica, morfološku obilježenost leksičkih jedinica te na razinu znanja HIJ-a.

U radu je postavljeno i nekoliko specifičnih istraživačkih problema i hipoteza imajući u vidu istraživanje kolokacijske kompetencije kod izvornih govornika HJ-a (Ordulj i Cvikić, 2017):

P1. Ispitati produktivno znanje imenskih kolokacija s obzirom na asocijativnu snagu kolokacijskih sastavnica i čestotu kolokacija kod morfološki neobilježenih kolokacija u nominativu i morfološki obilježenih kolokacija u kosim padežima s obzirom na razinu znanja HIJ-a.

H1a. Ispitanici B1 razine HIJ-a imat će više točnih odgovora za kolokacije više čestote i jake asocijativne snage kod morfološki neobilježenih kolokacija u nominativu.

H1b. Ispitanici B2 razine HIJ-a imat će podjednako znanje neovisno radi li se o kolokacijama u nominativu ili kosim padežima te će ostvariti najviše točnih odgovora za kolokacije više čestote i jake asocijativne snage.

P2. Ispitati produktivno znanje imenskih kolokacija s obzirom na asocijativnu snagu kolokacijskih sastavnica i čestotu kolokacija u širem kontekstu s obzirom na razinu znanja HIJ-a.

H2. Ispitanici B2 razine imat će veći broj točnih odgovora kolokacija više čestote i jake asocijativne snage u širem kontekstu od ispitanika B1 razine HIJ-a.

5 Metodologija

5.1 Ispitanici

Predistraživanje se koje se odnosi na procjenu asocijativne snage kolokacija, provelo tijekom zimskoga semestra ak. god. 2015./2016. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci. Uzorak je obuhvatio 50 studenata, izvornih govornika hrvatskoga jezika.

Drugi se dio istraživanja proveo tijekom zimskoga semestra ak. god. 2015./2016. u Croaticumu – Centru za hrvatski kao drugi i strani jezik pri Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Uzorak je obuhvatio 70 studenata kolegija *Jezične vježbe iz hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika* na stupnjevima B1, B1+, B2, B2+. S obzirom na to da su se sve analize radile na grupnim podacima, ispitanici su podijeljeni u dvije grupe – B1 (niža razina) i B2 (viša razina). Struktura uzorka je vrlo heterogena te podrazumijeva različitu zastupljenost ispitanika prema spolu, razini

jezičnoga (pred)znanja i različitim materinskim jezicima. U istraživanju je sudjelovalo 29 studenata i 41 studentica u dobi od 18 do 70 godina. U istraživanju su sudjelovali studenti sljedećih materinskih jezika: poljski (12), španjolski (12), engleski (8), njemački (5), arapski, japanski, francuski, mađarski i talijanski po 3 ispitanika, makedonski, perzijski, ruski i slovački po 2 ispitanika te albanski, armenski, češki, danski, korejski, portugalski, rumunjski, turski i ukrajinski s jednim ispitanikom (1). Također, ukupno 87% ispitanika izjasnilo se da ima prijatelje u Hrvatskoj s kojima povremeno govori hrvatski jezik.

5.2 Prikupljanje i kriteriji za odabir kolokacija u istraživanju

Kolokacije su se, ponajprije, birale s obzirom na značenjske i formalne kriterije. Pod kolokacijama se u ovom radu podrazumijevaju leksičke sveze sastavljene od imenice kao osnove i pridjeva kao kolokata nastale na sintagmatskoj razini. Pojedinačne leksičke jedinice zadržavaju svoja primarna značenja te se udružuju u novo, kolokacijsko značenje s obzirom na komunikacijske potrebe govornika. Riječ je o osnovnom tipu kolokacija prema Blagus Bartolec (2014:92) u kojima se ostvaruje primarno značenje te je ovaj tip kolokacija pogodan i za korpusnu analizu, što je bio slučaj i u ovom radu.

Kolokacije su prikupljene analizom eseja neizvornih govornika HIJ-a na razini B1 i B2. Ukupno je analizirano 300 eseja različite tematike. Svi su eseji dio prvoga *Učeničkoga korpusa hrvatskoga kao inoga jezika* – CROLTEC (Mikelić Preradović i sur., 2015) koji još uvijek nije javno dostupan. Potrebno je reći da esej kao izvor prikupljanja kolokacija ima ograničenja s obzirom na to da predstavlja individualan rad svakoga studenta te su ekstrahirane kolokacije dio njegova osobnoga izbora i produktivnoga znanja koje se, unatoč istom broju nastavnih sati, razlikuje s obzirom na individualne čimbenike, vrsnoću i količinu jezičnih obrazaca te količinu unosa izvan razrednoga konteksta. Eseji, također, ne predstavljaju nužno odraz nastavnoga procesa i izloženosti kolokacijama tijekom redovite nastave s obzirom na to da je riječ o iznimno heterogenoj skupini studenta koja, osim što je izložena različitom unosu, dolazi s različitim (pred)znanjem HIJ-a.

Pod unosom (engl. *input*) podrazumijevaju se usmene i pismene informacije na jeziku cilju kojima su učenici izloženi kroz različite izvore i kontekste. Drugim riječima, unos za učenike inoga jezika obuhvaća pismenu i usmenu komunikaciju između učenika i nastavnika unutar ili izvan učionice, jezik medija i kompetentnih govornika te sve jezične informacije dostupne učeniku inoga jezika u okolini u kojoj se nalazi

(Kumaravadivelu, 1994). Iako su učenici HIJ-a izloženi jednakom broju nastavnih sati te istim nastavnim materijalima unutar pojedine razine, bez dodatnih je istraživanja nemoguće utvrditi u kojoj mjeri nastavni proces i izloženost kroz nastavne materijale utječu na ovladanost kolokacijama u HIJ-u.

No, iako su se kolokacije crpile iz eseja studenata kolegija *Jezične vježbe iz hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika*, njihova se ovjerenost provjerila u Anićevu (2003) *Velikom rječniku hrvatskoga jezika* te jednom od najvećih korpusa hrvatskoga jezika hrWaC-u (Ljubešić i Erjavec, 2011).

Nadalje, kolokacije su se birale s obzirom na čestotnost koja se provjerila u korpusu hrWaC (Ljubešić i Erjavec, 2011) te su podijeljene u dvije grupe – kolokacije više i niže čestote. Posljednji je kriterij za odabir kolokacija u istraživanju asocijativna snaga kolokacijskih sastavnica. Shodno tome, provelo se predistraživanje s izvornim govornicima HJ-a koji su snagu kolokacijskih sastavnica procjenjivali na skali od 1 do 5. S obzirom na vrijednosti aritmetičke sredine, kolokacije su grupirane u dvije grupe - jače i slabije asocijativne snage.

5.3 Instrumenti

Produktivno se znanje provjerilo dvama zadacima popunjavanja praznina. Riječ je o zadatku popunjavanja praznina s kolokacijama u izoliranim rečenicama kojima se ispitao utjecaj morfoloških obilježja na znanje kolokacija. Obuhvaćeno je dvadeset kolokacija različite čestote i asocijativne snage te su ispitanici, tijekom provedbe istraživanja, bili podijeljeni u dvije grupe. Prva je grupa rješavala zadatke s kolokacijama u morfološki neobilježenom padežu nominativu (Zadatak A), a druga s istim kolokacijama, ali u kosim padežima (Zadatak D) kao u primjeru:

~Najnovije je istraživanje potvrdilo da su skup automobil, dizajnerski sat i vikendica najvažniji STATUSNI simboli koji se koriste za javno pokazivanje moći i ugleda.

~Najnovije je istraživanje potvrdilo da su skup automobil, dizajnerski sat i vikendica među najvažnijim STATUSNIM simbolima koji se koriste za javno pokazivanje moći i ugleda.

Pored izoliranih rečenica, ispitalo se i znanje kolokacija u širem kontekstu. Drugim riječima, za ovaj se tip zadatka izabrala tema o hrani i prehranbenim navikama Hrvata koju ispitanici obrađuju na redovitoj nastavi HIJ-a. Zadatak s kolokacijama u širem kontekstu imao je deset novih i deset istih kolokacija u kosim padežima kao i Zadatak D.

U svim je zadacima bila ponuđena osnova kolokacije (imenica), a ispitanici su pokazali produktivno znanje kolokata (pridjev). Za obradu je rezultata korišten statistički paket Statistica.

5.4 Postupak provedbe istraživanja

Istraživanje se kolokacijske kompetencije u ovom radu provodilo prema unaprijed određenoj shemi s obzirom na to da je jedan od ciljeva bio ispitati morfološku obilježenost na ovladanost kolokacijama te činjenicu da su zadaci s kolokacijama u širem kontekstu (Zadatak C) i kosim padežima (Zadatak D) dijelili deset istih kolokacija. Ispitanici su bili podijeljeni u dvije grupe te je jedna grupa rješavala zadatak s kolokacijama u nominativu, a druga s kolokacijama u kosim padežima. Obje su grupe rješavale zadatak s kolokacijama u širem kontekstu (Zadatak C). Svi su se zadaci dijelili pojedinačno te je redosljed zadataka, ali i kolokacija u zadacima variran. Sudjelovanje je u istraživanju bilo anonimno i dobrovoljno.

6 Rezultati i rasprava

6.1 Analiza točnosti odgovora u zadacima produktivne razine

Kako bi se dobili odgovori na postavljene istraživačke probleme i hipoteze, analizirana je točnost odgovora u zadacima produktivnoga znanja u izoliranim rečenicama s morfološki neobilježenim kolokacijama u nominativu (Prilog 9.1) i morfološki obilježenim kolokacijama u kosim padežima (Prilog 9.2) kod ispitanika B1 ($N = 38$) i B2 ($N = 32$) razine znanja HIJ-a. Izračunate su proporcije točnih odgovora za svakoga ispitanika za četiri vrste kolokacija s obzirom na čestotu i asocijativnu snagu. Prvo se donose rezultati za B1, a potom za B2 razinu znanja HIJ-a.

6.1.1 Analiza točnosti odgovora u zadacima s kolokacijama u nominativu (Zadatak A) i kosim padežima (Zadatak D) za B1 razinu znanja HIJ-a

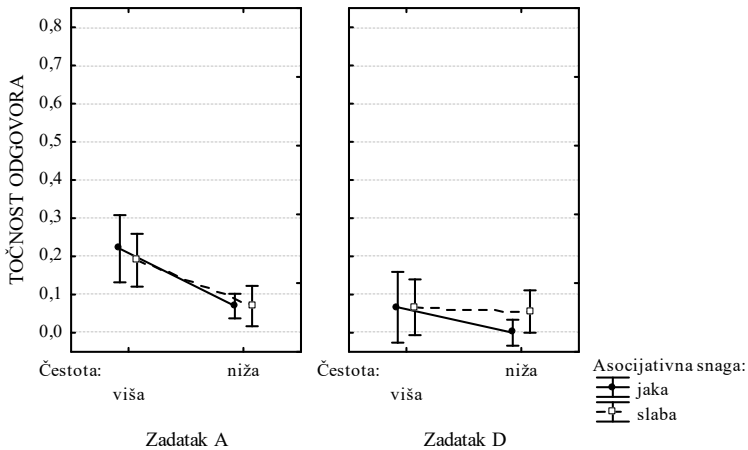
Rezultati su točnosti odgovora u zadacima produktivnoga znanja morfološki neobilježenih kolokacija u nominativu (Zadatak A) i morfološki obilježenih kolokacija u kosim padežima (Zadatak D) kod ispitanika B1 razine znanja HIJ-a prikazani u Tablici 1.

Tablica 1. Rezultati trosmjerne analize varijance s ponovljenim mjerenjima na faktorima čestote (viša, niža) i asocijativne snage (jaka, slaba) kolokacija te nezavisnim skupinama na faktoru morfološka obilježenost za skupinu ispitanika B1 razine znanja HIJ-a za varijablu točnost odgovora.

IZVOR VARIJABILITETA	df	F	MSE	p
MO	1,36	8,917	,035	,005
Č	1,36	19,521	,015	,001
AS	1,36	,146	,011	,705
MO*Č	1,36	5,964	,015	,020
MO*AS	1,36	1,635	,011	,209
Č*AS	1,36	,890	,019	,352
MO*Č*AS	1,36	,079	,019	,780

Legenda: MO – morfološka obilježenost; Č – čestota; AS – asocijativna snaga.

Dobiveni su glavni efekti vrste zadatka i čestote kolokacija te značajna dvosmjerna interakcija vrste zadatka i čestote na točnost odgovora u zadacima produktivnoga znanja kod ispitanika B1 razine znanja HIJ-a. Duncanovim post hoc testom utvrđeno je da je točnost odgovora kod ispitanika koji su rješavali zadatak s kolokacijama u morfološki neobilježenom padežu nominativu bila veća za kolokacije više čestote ($M = ,21$; $SE = ,05$) u usporedbi s kolokacijama niže čestote ($M = ,07$; $SE = ,02$; $p < ,01$) neovisno o asocijativnoj snazi kolokacijskih sastavnica. Također, točnost odgovora bila je veća za kolokacije više čestote i u usporedbi s točnošću odgovora ispitanika koji su rješavali zadatak s morfološki obilježenim kolokacijama u kosim padežima bilo da se radi o kolokacijama više ($M = ,07$; $SE = ,05$; $p < ,01$) ili niže čestote ($M = ,03$; $SE = ,02$; $p < ,001$). Pritom, kod ispitanika koji su rješavali zadatak s kolokacijama u kosim padežima razlike u točnosti odgovaranja nisu dobivene ni s obzirom na čestotu ni s obzirom na asocijativnu snagu kolokacija (Slika 1).

Slika 1. Točnost odgovora u zadacima produktivnoga znanja morfološki neobilježenih kolokacija u nominativu (Zadatak A) i morfološki obilježenih kolokacija u kosim padežima (Zadatak D) s obzirom na čestotu (viša, niža) i asocijativnu snagu (jaka, slaba) kolokacija kod ispitanika B1 razine znanja HIJ-a.

6.1.2 Analiza točnosti odgovora u zadacima s kolokacijama u nominativu (Zadatak A) i kosim padežima (Zadatak D) za B2 razinu znanja HIJ-a

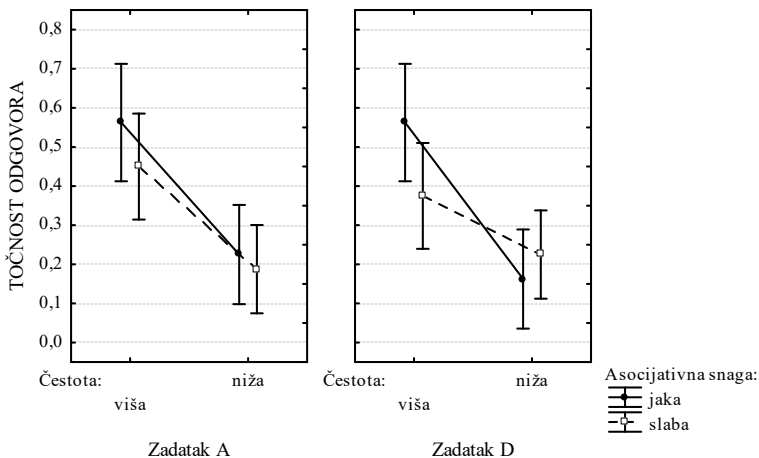
Rezultati su točnosti odgovora u zadacima produktivnoga znanja morfološki neobilježenih kolokacija u nominativu (Zadatak A) i morfološki obilježenih kolokacija u kosim padežima (Zadatak D) kod ispitanika B2 razine znanja HIJ-a prikazani u Tablici 2.

Tablica 2. Rezultati tromjerne analize varijance s ponovljenim mjerenjima na faktorima čestote (viša, niža) i asocijativne snage (jaka, slaba) kolokacijske sastavnice te nezavisnim skupinama na faktoru morfološka obilježenost za skupinu ispitanika B2 razine znanja HIJ-a za varijablu točnost odgovora.

IZVOR VARIJABILITETA	df	F	MSE	p
MO	1,30	,117	,171	,734
Č	1,30	108,699	,024	,000
AS	1,30	4,595	,033	,000
MO*Č	1,30	,206	,024	,654
MO*AS	1,30	,038	,033	,847
Č*AS	1,30	5,337	,040	,028
MO*Č*AS	1,30	1,547	,040	,223

Legenda: MO – morfološka obilježenost; Č – čestota; AS – asocijativna snaga.

Dobiveni su glavni efekti čestote i asocijativne snage te značajna dvosmjerna interakcija čestote i asocijativne snage kolokacijskih sastavnica na točnost odgovora u zadacima produktivnoga znanja kod ispitanika B2 razine znanja HIJ-a. Duncanovim post hoc testom utvrđeno je da je točnost odgovora viša za kolokacije više čestote i jake asocijativne snage ($M = ,56$; $SE = ,05$) u usporedbi s kolokacijama više čestote i slabe asocijativne snage ($M = ,41$; $SE = ,05$; $p < ,01$) te niže čestote i jake ($M = ,19$; $SE = ,04$; $p < ,001$) ili slabe asocijativne snage ($M = ,21$; $SE = ,04$; $p < ,001$). Nadalje, točnost odgovora veća je i kod kolokacija više čestote i slabe asocijativne snage u usporedbi s kolokacijama niže čestote i jake ($p < ,01$) ili slabe asocijativne snage ($p < ,01$), dok među kolokacijama niže čestote nema razlike u točnosti odgovora s obzirom na asocijativnu snagu (Slika 2).

Slika 2. Točnost odgovora u zadacima produktivnoga znanja morfološki neobilježenih kolokacija u nominativu (Zadatak A) i morfološki obilježenih kolokacija u kosim padežima (Zadatak D) s obzirom na čestotu (viša, niža) i asocijativnu snagu (jaka, slaba) kolokacija kod ispitanika B2 razine znanja HIJ-a.

6.1.3 Analiza točnosti odgovora u zadatku s kolokacijama u širem kontekstu za B1 i B2 razinu znanja HIJ-a

Analizirana je točnost odgovora u zadatku produktivnoga znanja s kolokacijama u širem kontekstu (Prilog 9.3) kod ispitanika B1 ($N = 38$) i B2 ($N = 32$) razine znanja HIJ-a. Kao i kod analize točnosti odgovora u zadacima produktivnoga znanja u izoliranim rečenicama, izračunate su proporcije točnih odgovora za svakoga ispitanika s obzirom na čestotu i asocijativnu snagu kolokacija. Rezultati su prikazani u Tablici 3.

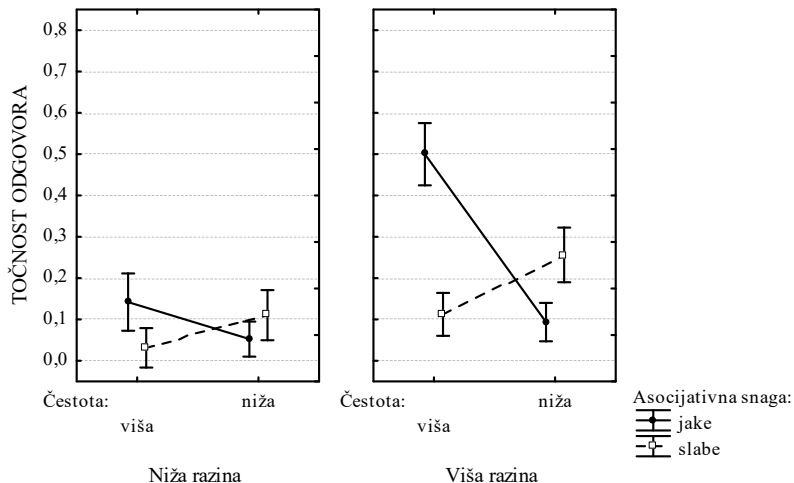
Tablica 3. Rezultati trosmjernje analize varijance s ponovljenim mjerenjima na faktorima čestote (viša, niža) i asocijativne snage (jaka, slaba) kolokacija te nezavisnim skupinama na faktoru razina znanja HIJ-a (B1, B2) za varijablu točnost odgovora.

IZVOR VARIJABILITETA	df	F	MSE	p
RZ HIJ-a	1,68	24,644	,069	,001
Č	1,68	13,865	,023	,001
AS	1,68	27,468	,012	,001
RZ HIJ-a*Č	1,68	11,809	,023	,005
RZ HIJ-a*AS	1,68	10,588	,012	,005
Č*AS	1,68	145,089	,015	,000
RZ HIJ-a*Č*AS	1,68	40,930	,015	,000

Legenda: RZ HIJ-a – razina znanja HIJ-a; Č – čestota; AS – asocijativna snaga.

Dobivena je trosmjerna interakcija razine znanja HIJ-a, čestote i asocijativne snage kolokacija na točnost odgovora. Općenito, utvrđeno je da je razina točnosti odgovaranja za ispitanike B1 razine znanja HIJ-a vrlo niska. Ipak, Duncanovim post hoc testom utvrđeno je da je točnost odgovora veća za kolokacije više čestote i jake asocijativne snage ($M = ,14$; $SE = ,03$) u odnosu na kolokacije više čestote i slabe asocijativne snage ($M = ,03$; $SE = ,02$; $p < ,01$) te niže čestote i jake asocijativne snage ($M = ,05$;

$SE = ,02; p < ,01$). Nadalje, točnost odgovora za kolokacije više čestote i slabe asocijativne snage manja je u odnosu na točnost odgovora za kolokacije niže čestote i slabe asocijativne snage ($M = ,11; SE = ,03; p < ,05$). Za ispitanike B2 razine znanja HIJ-a, točnost odgovora za kolokacije više čestote i jake asocijativne snage ($M = ,50; SE = ,04$) veća je u odnosu na točnost odgovora za sve preostale vrste kolokacija: kolokacije više čestote i slabe asocijativne snage ($M = ,11; SE = ,03; p < ,001$) te kolokacije niže čestote jake ($M = ,09; SE = ,02; p < ,001$) ili slabe asocijativne snage ($M = ,26; SE = ,03; p < ,001$). Pritom, suprotno očekivanjima, točnost odgovora bila je veća za kolokacije niže čestote i slabe asocijativne snage u usporedbi s kolokacijama više čestote i slabe asocijativne snage ($p < ,001$) te niže čestote i jake asocijativne snage ($p < ,001$). Na kraju, kad se uspoređi izvedba ispitanika B1 i B2 razine znanja HIJ-a za kolokacije više čestote i jake asocijativne snage (sve $p < ,001$) te niže čestote i slabe asocijativne snage (sve $p < ,05$) u usporedbi s točnošću odgovora za sve kolokacije kod ispitanika B1 razine HIJ-a (Slika 3).

Slika 3. Točnost odgovora u zadacima produktivnog znanja kolokacija u širem kontekstu s obzirom na čestotu (viša, niža) i asocijativnu snagu (jaka, slaba) kolokacijskih sastavnica kod ispitanika B1 i B2 razine znanja HIJ-a.

Rasprava

Temeljni je cilj ovoga rada bio ispitati znanje imenskih kolokacija s obzirom na čestotu, asocijativnu snagu kolokacijskih sastavnica, morfološku obilježenost leksičkih jedinica te na razinu znanja HIJ-a.

Rezultati pokazuju da je hipoteza (H1a) za ispitanike B1 razine znanja HIJ-a potvrđena djelomično. Drugim riječima, rezultati ukazuju na nekoliko specifičnosti s obzirom na čestotu, asocijativnu snagu kolokacija te morfološka obilježja. Ispitanici bolje znaju kolokacije više čestote i to samo u zadatku s kolokacijama u nominativu pri čemu asocijativna snaga kolokacijskih sastavnica nije imala utjecaj na znanje imenskih kolokacija. Razvidno je da se neizvorni govornici HIJ-a na B1 razini oslanjaju ponajprije na čestotu (su)pojavlivanja kolokacijskih sastavnica kada se javljaju u morfološki neobilježenom padežu nominativu, što je u skladu s istraživanjem Durranta i Schmitta (2009) te uporabno utemeljenim teorijama (Ellis, Simpson-Vlach i Mayrad, 2008).

No, osim čestote, na ovladanost kolokacijama u HIJ-u na B1 razini utječe i morfološka obilježenost leksičkih jedinica s obzirom na to da ispitanici pokazuju vrlo slabo znanje kolokacija u kosim padežima neovisno o čestoti i asocijativnoj snazi kolokacijskih sastavnica. S obzirom na morfološku razvedenost HIJ-a spomenuti rezultat ne čudi, no svakako ukazuje na morfološka obilježja leksičkih jedinica kao najznačajniji čimbenik u ovladavanju kolokacijama u HIJ-u na B1 razini znanja.

Općenito se može zaključiti da je točnost odgovaranja u oba zadatka za B1 razinu HIJ-a vrlo niska, što upućuje na još uvijek nerazvijenu kolokacijsku kompetenciju. Rezultat navodi na zaključak da je ovladanost imenskom i pridjevskom deklinacijom još uvijek niska jer su ispitanici ostvarili iznimno nizak broj točnih odgovora u zadatku s morfološki obilježenim kolokacijama u kosim padežima. Razlozi za to mogu se pronaći u morfoložkoj složenosti HIJ-a te činjenici da se temeljnom morfologijom ovladava kako na početnoj tako i na B1 razini znanja HIJ-a. Moguće objašnjenje odnosi se i na nemogućnost razlikovanja vrsta riječi u HIJ-u, što se tijekom provedbe istraživanja pokazalo velikim problemom. Naime, unatoč jasnoj pismenoj i usmenoj uputi istraživača da u svim zadacima produktivne razine nedostaje jedna riječ i da je to uvijek pridjev, ispitanici su se oslanjali i na druge vrste riječi u odabiru kolokata. Iako se ovdje neće detaljnije prezentirati analiza vrsta odgovora, može se pretpostaviti da i vrste riječi utječu na ovladanost kolokacijama, a što je u skladu s istraživanjem El-Dakhs (2015) za EIJ.

Postavljena hipoteza (H1b) za ispitanike B2 razine potvrđena je u potpunosti te su ispitanici pokazali podjednako znanje imenskih kolokacija visoke čestote i jake asocijativne snage u nominativu i u kosim padežima. Pritom su se kao važni faktori koji su utjecali na bolje znanje kolokacija pokazali i čestota i asocijativna snaga. Važno je naglasiti da je ovaj rezultat u skladu s istraživanjem kolokacijske kompetencije za izvorne govornike HJ-a (Ordulj i Cvikić, 2017) te da morfološka obilježja nisu utjecala na uporabu kolokacija ni kod izvornih ni kod neizvornih govornika B2 razine HJ-a. Analiza je pokazala da su ispitanici najbolje znali kolokacije više čestote i jake asocijativne snage, dok je točnost odgovaranja s kolokacijama više čestote i slabije asocijativne snage također zadovoljavajuća za što se razlozi mogu pronaći u duljoj izloženosti jeziku, razvijenijoj i gramatičkoj i leksičkoj kompetenciji neizvornih govornika B2 razine te predvidljivosti kolokacijskih sastavnica. Dominacija kolokacija visoke čestote i jake asocijativne snage kod izvornih i neizvornih govornika na B2 razini znanja HJ-a ne čudi s obzirom na to da su govornici najosjetljiviji na one leksičke sveze koje su u češćoj jezičnoj uporabi, što dovodi do stvaranja snažnijih mentalnih reprezentacija među leksičkim jedinicama u mentalnom leksikonu. S obzirom na to da su i čestota i asocijativna snaga utjecale na uporabu kolokacija kod izvornih i neizvornih govornika HJ-a na B2 razini, može se zaključiti da ovaj rezultat nije u potpunosti u skladu s tvrdnjom da na obradu i uporabu kolokacija kod neizvornih govornika u prvom redu utječe čestota, a kod izvornih govornika asocijativna snaga kolokacijskih sastavnica (Ellis, Simpson-Vlach i Maynard, 2008).

Analiza je točnosti odgovora pokazala da je pretpostavka (H2) djelomično potvrđena. Ispitanici B2 razine ostvaruju veću točnost u odnosu na ispitanike B1 razine, ali samo za dio kolokacija i to kolokacije više čestote i jake asocijativne snage te niže čestote i slabe asocijativne snage. Ovaj je rezultat na tragu zaključka da su i izvorni i neizvorni govornici najuspješniji u procjeni onih kolokacija koje se nalaze na kraju kontinuuma, dakle vrlo čestotnih ili kolokacija niže čestote, što je određeno i jezičnom uporabom (Siyanova-Chanturia i Spina, 2015). Analiza je također pokazala da je točnost odgovaranja s kolokacijama u širem kontekstu na B1 razini znanja vrlo niska te je isti rezultat potvrđen i u zadacima s imenskim kolokacijama u izoliranim rečenicama u nominativu i kosim padežima. S obzirom na to da su u širem kontekstu kolokacije bile u kosim padežima, može se pretpostaviti da je morfološka obilježenost jedan od čimbenika koji je utjecao na znanje kolokacija.

Suprotno očekivanjima, analiza je također pokazala da ispitanici i B1 i B2 razine HJ-a imaju bolje znanje kolokacija niže čestote i slabije asocijativne snage (*statusni simbol, virtualni prijatelj, bijelo brašno,*

turistički centar, kućni budžet) od kolokacija više čestote i slabije asocijativne snage (*zdravstvena zaštita, nevladina organizacija, ruralno područje, klimatski uvjeti, kupovna moć*). Jedno od mogućih objašnjenja odnosi se na utjecaj širega konteksta, odnosno okoline u kojoj su se ove kolokacije našle. No, da bi se spomenuto moglo tvrditi u potpunosti bilo bi potrebno provesti još jedno istraživanje s istim kolokacijama u zadacima izoliranih rečenica i širega konteksta kako bi se točnost odgovora u oba zadatka mogla statistički usporediti. Pritom bi distribucija kolokacija s obzirom na čestotu i asocijativnu snagu te broj ispitanika u oba zadatka trebala biti podjednaka. Nadalje, iako je korpusna analiza pokazala da je riječ o kolokacijama niže čestote, bilo bi zanimljivo provesti istraživanje o intuitivnoj procjeni spomenutih kolokacija kod izvornih i neizvornih govornika te vidjeti postoje li razlike u procjeni čestotnosti u odnosu na korpus.

Općenito govoreći, rezultati se ovoga istraživanja mogu povezati sa zaključkom Gitsaki (1999) koja navodi kako se na srednjoj razini znanja, prije svega, bilježi porast gramatičke kompetencije, dok je uporaba leksičkih kolokacija i dalje niska.

7 Zaključak

Na temelju provedene analize, moguće je izvesti sljedeće zaključke:

Prvo, na produktivnoj razini ispitanici B1 razine bolji su u proizvodnji kolokacija u nominativu u odnosu na kolokacije u kosim padežima te je na ovladanost kolokacijama na B1 razini utjecaj imao čimbenik morfološke obilježenosti i čestote.

Drugo, ispitanici B2 razine pokazuju da morfološka obilježja nisu imala značajniji utjecaj za ovladanost kolokacijama te su se najznačajnijima pokazale čestote i asocijativna snaga kolokacija.

Treće, rezultati analize kolokacija u širem kontekstu pokazuju da kontekst nije imao značajniji utjecaj na ovladanost kolokacijama, no s obzirom na neočekivane rezultate i dominaciju kolokacija niže čestote i slabije asocijativne snage na obje razine znanja, utjecaj je konteksta na ovladanost kolokacijama potrebno dodatno ispitati.

Četvrto, ispitanici B2 razine znanja imaju razvijeniju i kolokacijsku i gramatičku kompetenciju od ispitanika B1 razine znanja HIJ-a.

Ovim se radom željelo ukazati na čimbenike koji utječu na ovladanost kolokacijama u HIJ-u. Ukratko, ispitanici B2 razine znanja HIJ-a pokazuju bolju ovladanost i kolokacijama i temeljnom morfologijom HIJ-a od B1 razine znanja. Općenito se može reći da je kolokacijska kompetencija u HIJ-u još uvijek nedovoljno razvijena na B2, a osobito na B1 razini znanja. S obzirom na to da kolokacije imaju izraženu komunikacijsku vrijednost te pridonose razvoju fluentnosti te prirodnijoj komunikaciji na inom jeziku, potrebno im je posvetiti više pozornosti, eksplicitno ih poučavati te ih općenito intenzivnije uključiti u proces ovladavanja inim jezikom već od početne razine znanja HIJ-a, što bi učenicima omogućilo da prošire opseg vokabulara te smanje učenje napamet beskonačnih lista pojedinačnih riječi.

7.1 Ograničenja istraživanja

Na samom je kraju potrebno istaknuti da je rezultate ovoga istraživanja potrebno interpretirati uzevši u obzir i neka ograničenja. U istraživanju je sudjelovala brojčano mala i heterogena skupina ispitanika koja se razlikuje ne samo prema materinskim jezicima nego i prema različitom (pred)znanju i unosu HIJ-a. Nadalje, na konačan je rezultat ovoga istraživanja utjecaj mogao imati i odabir primjera kao i metodologija istraživanja. Iz svega navedenoga proizlazi nemogućnost generaliziranja rezultata. Kako bi se dobio potpuniji uvid u kolokacijsku kompetenciju u HIJ-u potrebno je provesti istraživanja s većim brojem primjera i podjednakim brojem ispitanika. Također, distribucija bi kolokacija s obzirom na čestotu i asocijativnu snagu trebala biti podjednaka, osobito u zadacima s kolokacijama u izoliranim rečenicama i širem kontekstu.

Literatura

1. Aleksovski, Marinela. et.al. 2013. Posebni pojmovi. U *Hrvatski B1: Opisni okvir referentne razine B1*. Ana Grgić, Milvia Gulešić Machata i Iva Nazalević Čučević, ed. Zagreb: FF press. 175-231.
2. Bahns, Jens i Eldaw, Moira. 1993. Should we teach EFL students collocations? U *System* 21, 1. 104-114.
3. Blagus Bartolec, Goranka. 2014. *Riječi i njihovi susjedi. Kolokacijske sveze u hrvatskom jeziku*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
4. Borić, Neda. 2004. Kolokacije kao dio leksičkog pristupa u nastavi stranih jezika. U *Suvremena kretanja u nastavi jezika*. Zbornik HDPL. Nada Ivanetić, Boris Pritchard i Diana Stolac, ed. Zagreb-Rijeka: Graftrade. 63-68.
5. Burić, Helena. Lasić, Josip. 2012. Kolokacije u nastavi inojezičnoga hrvatskog. U *Zbornik radova Filozofskoga fakulteta u Splitu* 5. Renata Relja, ed. Split: Filozofski fakultet. 233-249.

6. Cvikić, Lidija i Bošnjak, Marija. 2004. Pogled u obilježja i probleme učenja riječi u hrvatskome kao nematerinskome jeziku. U: *Suvremena kretanja u nastavi jezika*. Zbornik HDPL. Nada Ivanetić, Boris Pritchard i Diana Stolac, ed. Zagreb-Rijeka: Graftrade. 111-121.
7. Čilaš Mikulić, Marica, Gulešić Machata, Milvia i Udier, Sanda Lucija. 2015. *Razgovarajte s nama!* Udžbenik hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika za razinu B2. Zagreb: Filozofski fakultet-Croaticum.
8. Čilaš Mikulić, Marica, Gulešić Machata, Milvia i Udier, Sanda Lucija. 2011. *Razgovarajte s nama!* Udžbenik hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika za razinu A1-B2. Zagreb: Filozofski fakultet:FF press.
9. Čilaš Mikulić, Marica, Gulešić Machata, Milvia i Udier, Sanda Lucija. 2008. *Razgovarajte s nama!* Udžbenik hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika za razinu A2-B1. Zagreb: Filozofski fakultet:FF press.
10. Durrant, Philip i Schmitt, Norbert. 2009. To what extent do native and non-native writers make use of collocations? U *IRAL* 47. 157-177.
11. El-Dakhs, Diana. 2015. The Lexical Collocational Competence of Arab Undergraduate EFL Learners. U *International Journal of English Linguistics* 5,5. 60-74.
12. Ellis, C. Nick, Simpson-Vlach, Rita i Maynard, Carson. 2008. Formulaic Language in Native and Second Language Speakers: Psycholinguistics, Corpus, Linguistics and TESOL. U *TESOL Quarterly* 41, 3. 375-396.
13. Gitsaki, Christina. 1999. *Second Language Lexical Acquisition. A study of the Development of Collocational Knowledge*. San Francisco-London-Bethesda: International Scholars Publications.
14. Hill, Jimmie. 2000. Revising Priorities: From Grammatical Failure to Collocational Success. U *Teaching Collocation: Further Developments in The Lexical Approach*. Michael Lewis, ed. London: Language Teaching Publications. 49-50.
15. Hill, Jimmie. 1999. Collocational competence. U *English Teaching Professional* April 1999. Issue 11. 4-7.
16. Jaén, María Moreno. 2007. A corpus-driven design of a test for assessing the ESL collocational competence of university students. U *International Journal of English Studies* 7,2. 127-147.
17. Koya, Taeko. 2003. A study of Collocation in English and Japanese Noun-Verb Combinations. U *Intercultural Communication Studies* 12, 1. 125-145.
18. Kumaravadivelu, B. (1994). Intake factors and intake processes in adult language learning. *Applied Language Learning*. 33-71.
19. Ljubešić, Nikola i Erjavec, Tomaž. 2011. hrWaC and slWac: Compiling Web Corpora for Croatian and Slovene. U *Text, Speech and Dialogue. Lecture Notes in Computer Science*. Springer. 395-402.
20. Martyńska, Małgorzata. 2004. Do English language learners know collocations? U *Investigationes Linguisticae* 11. 1-12.
21. Nation, Paul. 2001. *Learning vocabulary in another language*. United Kingdom: Cambridge University Press.

22. Ordulj, Antonia. Cvikić, Lidija. (2017). Čimbenici ovladanosti kolokacijama kod izvornih govornika hrvatskoga jezika. U *Croatian Journal of Education*.(u postupku objave)
23. Petrović, Bernardina. 2007. Razvijanje kolokacijske kompetencije u hrvatskome kao stranom i drugom jeziku. U *Strani jezici* 3. 31-38.
24. Posavec, Kristina. 2017. Uloga računalnih korpusa u poučavanju hrvatskoga kao drugoga i inoga jezika. Filozofski fakultet u Zagrebu. Doktorska disertacija.
25. Read, John. 2000. *Assessing Vocabulary*. Cambridge University Press.
26. Siyanova-Chanturia, Anna i Spina, Stefania. 2015. Investigation of Native Speaker and Second Language Learner Intuition of Collocation Frequency. U *Language Learning* 65, 3. 533-562.
27. Siyanova, Anna, i Schmitt, Norbert. 2008. L2 learner production and processing of collocation: A multi-study perspective. U *Canadian Modern Language Review* 64. 429-458.
28. Udier, Sanda Lucija. 2015. Gramatička kompetencija. U *Hrvatski B2: Opisni okvir referentne razine B2*. Milvia Gulešić Machata i Ana Grgić, ed. Zagreb: FF press. 247-273.
29. Udier, Sanda Lucija. 2013. Gramatička kompetencija. U *Hrvatski B1: Opisni okvir referentne razine B1*. Ana Grgić, Milvia Gulešić Machata i Iva Nazalević Čučević, ed. Zagreb: FF press. 157-175.